

ÇEVRE SAĞLIĞI

PROF. DR. AYFER TEZEL

ÇEVRE...

- Çevre, canlıların gelişmesini sağlayan ve onları sürekli olarak etkileri altında bulunduran fiziksel, kimyasal (abiyotik), biyolojik (biyotik) ve toplumsal faktörlerin bütünüdür.
- Çevre daha sonraki koşullarda yaşayabilecek olanları seçer; Seçilen bu varlıklar canlılıklarını sürdürebilir.

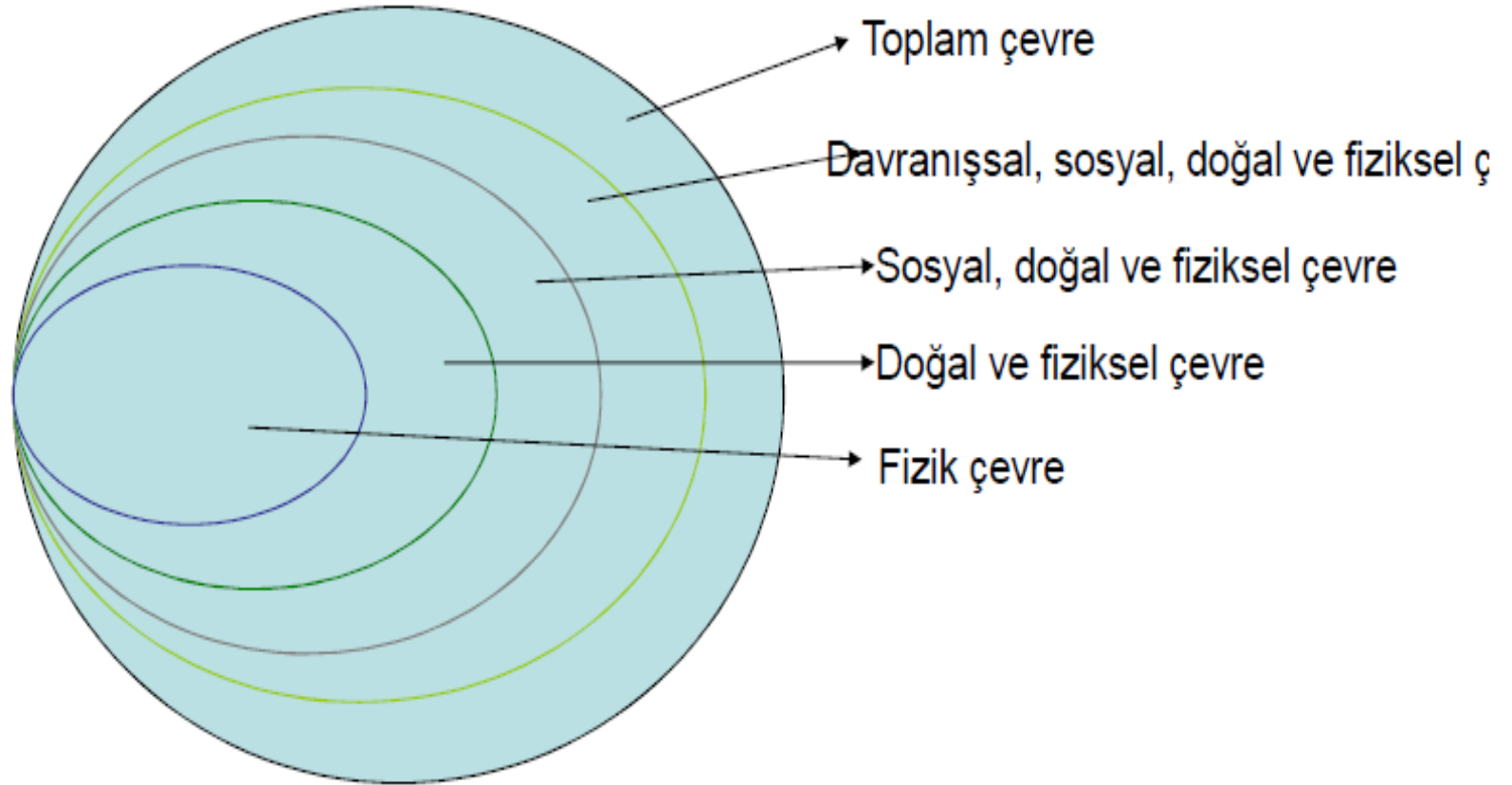

Çevre...

Bireyin iç ve dış dünyası olarak tanımlanabilir...

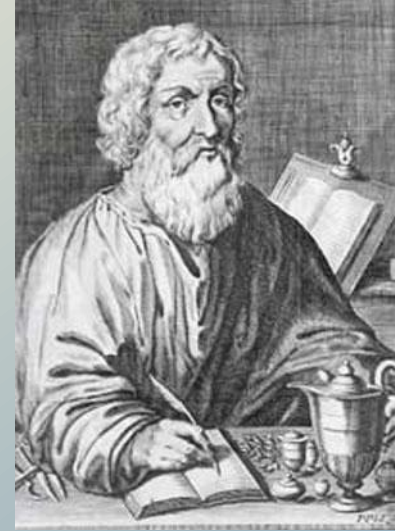

Çevrenin tanımlanması (DSÖ,2006)

Çevre sağlığı;

- ▶ İnsan sağlığına zarar verme olasılığı olan, hastalık veya yaralanmaya neden olabilecek etkenlerden **etkilenmeme** durumu olarak tanımlanmıştır.
- ▶ Çevre sağlığının insan sağlığına olan etkisi her zaman dikkat çekici bir konu olup, Hipokrat tarafından M.Ö. 400'lü yıllarda değinilmiştir

Çevre sağlığı;

- ▶ Halk sağlığı hemşireliği içerisinde **çevre sağlığı**, önemini gün geçtikçe arttıran bir konudur. Bunun nedeni, halk sağlığı hemşirelerinin toplumda var olan çevresel tehlikeleri değerlendirerek, belirlediği sorunlara ait girişimleri birincil, ikincil ve üçüncül koruma aşamalarına uygun planlamalar yapmasından kaynaklanmaktadır

Çevre...

- ❑ Hastalıklar için zemin hazırlayabilir
- ❑ Doğrudan hastalık nedeni olabilir
- ❑ Hastalıkların yayılmasını kolaylaştırabilir
- ❑ Hastalıkların seyrini ve sonucunu etkileyebilir...

Çevreyi 3 başlık altında ele alabiliriz

- ❖ Fiziksel Çevre
- ❖ Biyolojik Çevre
- ❖ Sosyo-kültürel Çevre

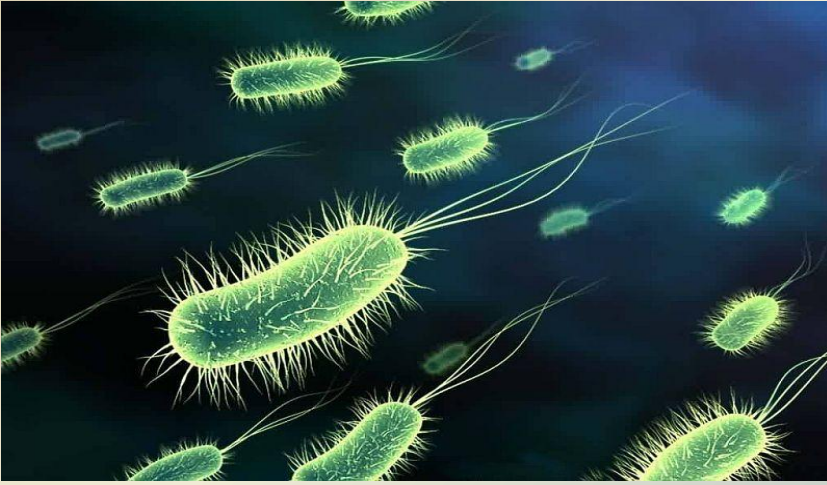

1. Fiziksel Çevre

- ▶ Su, hava, toprak,
- ▶ İklim,
- ▶ Atıklar,
- ▶ Konutlar,
- ▶ Giyecekler,
- ▶ kamuya açık alanlar,(lokanta, otel, sinema, plajlar)
- ▶ Fabrikalar ve imalathaneler gibi sanayi kuruluşları,
- ▶ Mezarlıklar,
- ▶ Radyasyon.

2. Biyolojik Çevre

Mikroorganizmalar

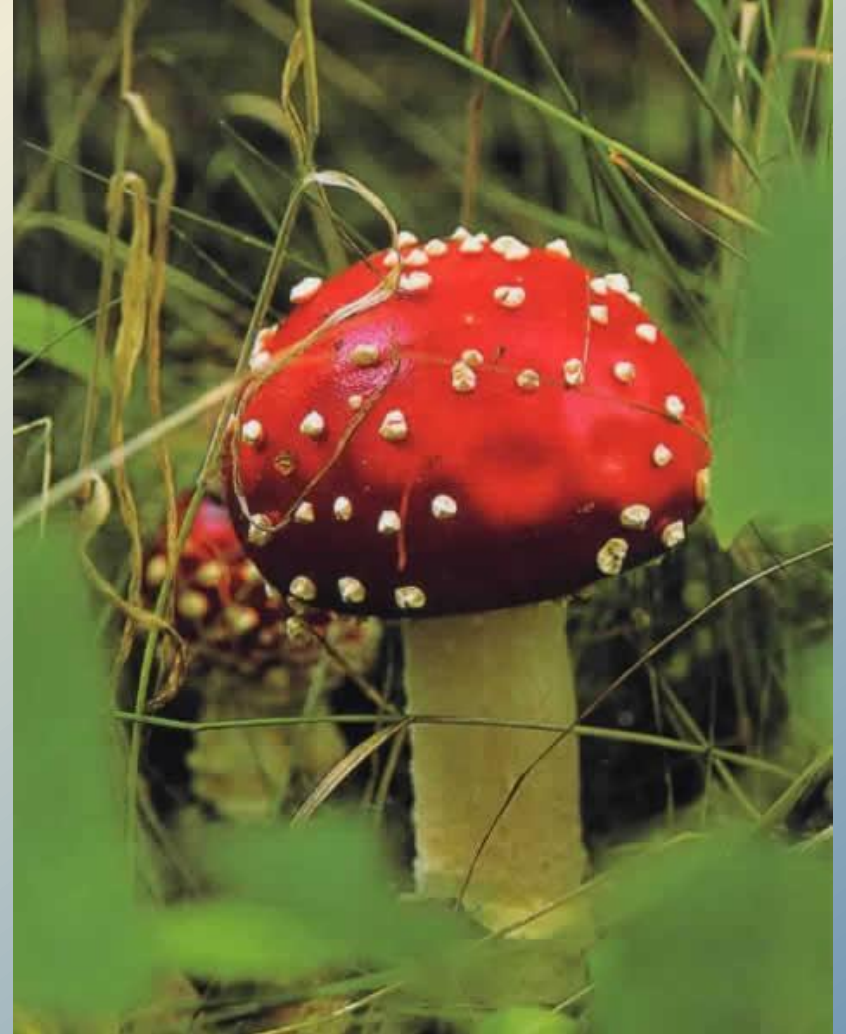
- ▶ Patojen m.organizmalar (kolera, tifo, kızamıkcık, polio gibi)
- ▶ Yararlı m.organizmalar.

Vektörler ve kemiriciler

- ▶ Hastalık yapıcı mikroorganizmaları insanlara taşırlar.
 - ▶ Bit
 - ▶ Pire
 - ▶ Kene
 - ▶ Karasinek
 - ▶ Tahtakurusu
 - ▶ Fare gibi...

Bitkiler ve Hayvanlar

Hayvansal ve bitkisel besinler

3. SOSYOKÜLTÜREL ÇEVRE

3. SOSYOKÜLTÜREL ÇEVRE

- ▶ İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği, onun toplumsal, kültürel bir çevre içinde yaşamak zorunluluğunda olmasıdır

Sosyal Çevre....

- ▶ İnsanların karşılıklı olarak birbirini etkilediği, içinde yaşadığı sosyal sistem, bireyin sosyal çevresini oluşturur.
- ▶ Sosyal sistem; normlar, roller, sınırlar ve pozisyonlar arasındaki ilişkinin sonucu olarak oluşur.
- ▶ Bireyin ilk sosyal çevresi **ailedir**.
- ▶ Bireyin içinde yaşadığı çevre, **yaşam biçimini** etkiler.

Çevre Sağlığı Uygulamaları

- ▶ *İçme ve kullanma suları*
- ▶ *Atıklar*
- ▶ *Konut*
- ▶ *Hava kirliliği*
- ▶ *Radyasyon*
- ▶ *Aydınlatma*
- ▶ *Gürültü*
- ▶ *Vektör kontrolü*

1.İçme ve kullanma suları

- ▶ Bir suyun içilebilmesi ve evde kullanılabilmesi için fiziksel ve kimyasal niteliklere sahip olması gerekir.
- ▶ Yani berrak, kokusuz, organik maddeler içermeyen, fazla sert ve kireçli olmayan, içinde bağırsak bakterileri, özellikle koliform bakterilerinin bulunmayacak nitelikte olması gerekir.

1.İçme ve kullanma suları

Su kirliliğine neden olan faktörler,

- ▶ Tarımsal hastalıkların kontrolünde kullanılan ilaçların, kimyasal gübrelerin, otlaklarda oluşan bitkisel ve hayvansal atıkların, su kaynaklarına karışması,
- ▶ Yerleşim alanlarındaki çöplerin ve sıvı (kanalizasyon) atıkların akarsulara, göllere veya denizlere ya da su tesislerine sızması,
- ▶ Endüstride kullanılan petrol ürünleri, deterjanlar ot ya da böcek ilaçları, amonyak tuzları, boya maddeleri, yağlar, zehirli elementler gibi kimyasal sanayi atıkları akarsulara ya da göllere karışarak suların kirlenmesine neden olurlar.

2. Atıklar

- ▶ Herhangi bir faaliyet sonucunda çevreye atılan veya bırakılan zararlı maddeler olarak tanımlanmaktadır. **Atıksular ve katı atıklar çevreyi en çok kirleten etmenlerdir. Nüfus artışı, alt yapısız ve sağlıklı kentleşme sonucu konu daha da önem kazanmaktadır.**

Atıklar 4 ana grupta incelenebilir:

1. **Evsel sıvı Atıklar, İnsan ve Hayvan Atıkları,**
2. **Katı Atıklar**
3. **Zararlı ve Tehlikeli Atıklar, Tıbbi Atıklar**
4. **Evsel sıvı Atıklar, İnsan ve Hayvan Atıkları,**

A-Evsel sıvı Atıklar, İnsan ve Hayvan Atıkları

- ▶ İnsan atıklarının sağlık bakımından zararsız hale getirilmesi, önemli bir halk sağlığı sorunudur.
- ▶ Çünkü insan bağırsağında normal florayı oluşturan koliformlar, vücut dışında patojen olmakta, ayrıca Tifo, Paratifo, Amipli ve Basilli Dizanteri gibi bakterilerle, bağırsak parazitlerinin, Enfeksiyöz Hepatit, Gastroenterit, Polio etkeni Enterovirusların dışkı ile çevreye atılmaları da sağlık tehlikesi oluşturmaktadır. Bunları yanında, insan ve hayvan atıkları, karasinek, fare gibi, vektörlerin üremesine de olanak sağlamaktadır.

A-Evsel sıvı Atıklar, İnsan ve Hayvan Atıkları

- ▶ İnsan atıklarının kontrolü, büyük yerleşim yerlerinde özel atık arıtma tesisleri gerektirir. Küçük yerleşim yerlerinde, köy, kasaba ve ilçelerde, sağlıklı tuvalet (hela) çukurları yapılması ve düzenli bakımı yeterli olmaktadır.

- ▶ **İnsan atıklarının zararlaştırılması ilkeleri:**

İnsan atığı toprağa bırakılınca aerobik ve anaerobik bakteriler parçalanmayı sağlar. Patojen bakteriler, parazitler 2-3 ayda zararsız hale gelirler. İnsan atığı toprakta 3 metre dikey, 90 cm yatay kirlilik yapar.

GÜBRE

- ▶ Hayvan gübresinin içerdiği maddeler nedeniyle tarlalarda değerlendirilmesi, genellikle kabul edilmiş bir uygulamadır. Ayrıca Anadolu'da gübreden ısı enerjisi için tezek biçimde yararlanıldığı da bir gerçektir.
- ▶ Ellerin, ayakların asırı ölçüde mikroplu dışkı ile bulaşması, kokusu, tezeğin yakılması sırasında elde edilen yetersiz düşük kalori, oluşan duman ile tezek için biriktirilmiş gübrenin kara sinek üremesine en uygun ortam oluşturması, baslıca sakıncalarıdır.

•GÜBRE

- ▶ Bu sakıncaları önlemek için;ahıra yakın bir yere 1.5x2.5 m. boyutlarında ve 1 m. kadar derinlikte dikdörtgen biçimde çukur kazılıp gübreyi burada biriktirmek ve taze gübre çukura döküldükten sonra üzerine en az 15 cm. kalınlığında toprakla örtmek gerekir. Böylece hem karasinek yumurtlaması önlenecek, hem de sonradan tezek yapımına engel olunmayacaktır.Yağmurlu havalarda çukurun suyla dolmasını önlemek için özeri saç veya plastikle örülmelidir

B. Katı Atıklar

- Evsel katı atıklar çöplerdir. Evsel katı atıklara; pil, batarya, her tür floresan ve ampuller, çözücüler, pas gidericiler, tüm yağlar, her tür ilaç, deodorant, sprey, her tür tarım ve haşere ilaçları, metal parçaları, elektrik ve su tesisatı malzemeleri girmez.
- Gıda atıkları, radyoaktif atıklar, küller, stok maddelerinin atıkları, pestisit atıklar, endüstriyel
- atıklar, madencilik atıkları, özel ve tıbbi atıklar da katı atıklar sınıfında değerlendirilmektedir

Katı atıkların zararsız duruma getirebilmesi için yapılan işlemler 3 bölümde gözden geçirilebilir

- ▶ 1-Atıkların evlerde, binalarda biriktirilmesi,
- ▶ 2-Biriktirilen atıkların toplanması,
- ▶ 3-Atıkların izolesi (yok etme

C- Zararlı ve Tehlikeli Atıklar

Zararlı atıkları en önemli yok etme yöntemi toprağa gömmedir. Özel durumlarda gömmeden önce yakma yöntemine de başvurulabilir.

Yok etme yöntemleri:

- 1- Toprağa gömme:** Çevreye yayılmayacak, sızına yapmayacak biçimde atıklar toprağa gömülür. Vadi gibi uzun yapılardan faydalanılır.
- 2- Alana yayma:** Kullanılmayan toprak alanlarına küçük girinti ve çukurlar yapılarak atıklar buralara konur ve toprakla örtülür.
- 3- Yeraltı enjeksiyon kuyuları:** Yerin derinliklerine çelik ya da çimento duvarlı kasalar gömülür ve zararlı atıklar bunların içerisine konulur.
- 4- Yüzeyde biyolojik bozunmaya uğratma:** Atıklar bakteriyel etki ile bozunma ve ayrımsaya uğratılarak zararsız hale getirilirler.

D- Tıbbi Atıklar

- Sağlık ünitelerinden kaynaklanan, patolojik olan ve olmayan, enfekte kimyasal ve farmosotik atıklar ile kesici-delici malzemeler ve sıkıştırılmış kaplan Tıbbî atık olarak anılır.
- Tıbbi atıklar, bu is için eğitilmiş personel tarafından diğer atıklardan ayrı olarak toplanır. Bu ayırımında, toplanan atıkların karıştırılmaması için evsel atıklar mavi, tıbbi atıklar ise, özel, kırılma, delinme ve taşınmaya dayanıklı, 150 mikron kalınlığında, kırmızı plastik torbalara konarak taşınmaktadır.

3-KONUT SAĞLIĞI

- Özellikle sanitasyon eksikliği, yeterli su kaynaklarının olmaması, atık uzaklaştırma, alt yapı yetersizlikleri, sağlık bakım hizmetlerinden yararlanamama, ulaşılabilir bir sağlık hizmetinin bulunmaması ve eğitim koşullarının yetersizliği en önemli sorunları oluşturmaktadır.

Bir konutun sađlık standardının dűşűklűđűnű belirten űzellikler

- 1- Kontamine su kaynağı varlığı,
- 2- Su kaynağının ev dışında olması,
- 3- Tuvalet başka konutlarda ortak kullanılıyorsa, bina dışında ise,
- 4- Oda basına nűfus 1.5 kiřinin űzerinde ise,
- 5- Yatak odasında ařırı kalabalık sűz konusu ise,
- 6- Kişi basına uyuma alanı 3.7 m²'den azsa,
- 7-İki ayrı çıkış kapısı yoksa,
- 8- Odaların dűrtte űçűnde ısıtma olanađı yoksa,
- 9- Elektrik yoksa
- 10- Penceresiz oda varsa
- 11- Bina ileri derecede harapsa, o konutun sađlık standardı dűřűktűr.

HAVA KİRLİLİĞİ

HAVA KİRLİLİĞİ

- ▶ Hava, Özellikle endüstrisi gelişmiş toplumlarda, endüstri tesislerinin yoğun olduğu yerleşim merkezlerinde çeşitli nedenlerle kirlenmektedir.
 - ▶ Örneğin, fabrikalardan, maden ocaklarından, taşkömürü ve linyit yakan konutlardan, kurumlardan, elektrik üreten te-sislerden motorlu araçların ekzos gazlarından çıkan karbon monoksit, kükürt dioksit, flor, klor ve toz gibi zararlı maddelerle kirlenmektedir.
-

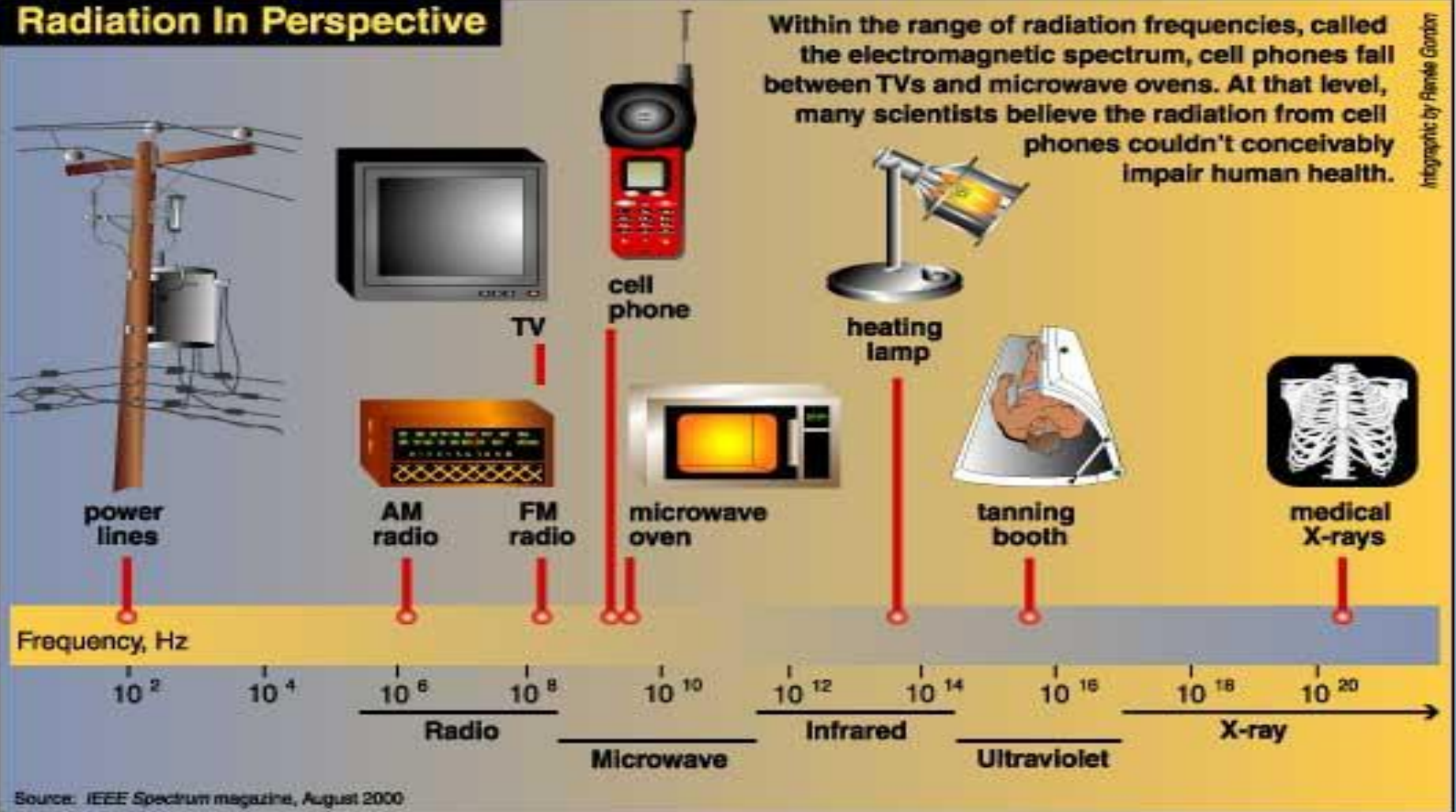

Kirletici	Kaynağı	Etkisi
Kükürt oksitleri (SO_x)	Fosil yakıtlar, termik santraller	Sıcaklık inversiyonu, asit yağmurları, ormanların, toprağın suların kirlenmesi, solunum sistemi ve kardiyovasküler sisteme etki
Karbon monoksit (CO)	Sigara, tüneller, otomobil eksozları	Solunum sistemi, kardiyovasküler sistem, beyin, iskelet kası ve fetüs etki
Karbon dioksit(CO₂)	Madencilik, yakıtlar, kuyular	Sera etkisi
Karbon partikülleri (duman)	Kimyasal madde imali	Sıcaklık inversiyonu, akciğer hastalıkları, görme bozukluğu
Azot oksitleri (NO_x)	Deodorant, saç spreyi, böcek öldürücüler	Akciğer hastalıkları
Freon gazları	Deodorant, saç spreyi, böcek öldürücüler	Ozon delinmesi, cilt kanserleri
Kloroflorokarbon (CFC)	Havalandırma sistemleri, spreylere, otomobiller, buzdolapları, köpük imalatı	Ozon delinmesi, cilt kanserleri

Kirletici	Kaynağı	Etkisi
Kadmiyum	Endüstri, altın madenciliği	Böbrek harabiyeti, akciğer ve prostat kanseri
Nikel	Endüstri, madencilik, kaynak işleri	Solunum S. hastalıkları, allerjik reaksiyon, burun ve gırtlak kanseri
Çinko	Kaynak işleri, bronz işçiliği	Solunum yollarına etki eder
Kurşun	Endüstri, yakıtlar, altın madenciliği	Anemi, duyu ve motor sinirlerde hasar, beyin hasarı, gingiva lezyonları
Bakır	Üzüm bağı ilaçlaması, altın madenciliği, kaynak işleri, bronz işçiliği	Solunum yollarına etki eder
Arsenik	Madencilik, pestisid işçileri,	Nöropati, kas güçsüzlüğü, deri kanseri, damar lezyonları
Uranyum	Radyoaktif atıklar, yiyecek, içecekler	Kanser?
Krom	Endüstri, döküm işleri, kaynak işleri	Solunum yollarına, buruna etki eder, deri kanseri, allerjik reaksiyon

RADYASYON

Radiation In Perspective

RADYASYON

- ▶ Radyasyonun insan sağlığına verdiği zararlı etkilerin başında kanser gelmektedir. Lökosit sayısının düşmesine ve antikor sentezinin yavaşlamasına neden olarak enfeksiyonlara di-renci azaltır.
- ▶ Genetik yapıyı bozarak mutasyona neden olur ve doğacak çocuklarda sakat-lıklar meydana getirir, bu da gelecek kuşakların sağlığı bakımından önemlidir. Atom bom-basının (Hiroşima ve Nagazaki'de) etkisi hiç bir bulaşıcı hastalıkla kıyaslanamayacak kadar çok ölümlere, sakatlıklara ve çeşitli sağlık sorunlarına neden olmuştur.

▶ **Gürültü kontrolü 3 aşamada yapılabilir:**

▶ **1. Kaynakta kontrol**

▶ **2. Alıcıda kontrol**

▶ **3. Çevrede kontrol**

VEKTÖRLER

- ▶ Vektörler, halk sağlığında ve kişisel hijyende önemli rol oynarlar. Fakat tüm vektörlerin yok edilebilmesi, çok özel yer ve durumların dışında pek mümkün olmamaktadır.
- ▶ Eradikasyondan çok vektör sayılarını azaltmaya çalışmak ve vektör cinslerinin tümünün yok edilemeyeceğini bilmek gerekir.
- ▶ Amaç, vektörlerin sayısını hastalık bulaştırmayacak bir sayıya indirmektir.
- ▶ Bu çalışmada başarılı olabilmek için, çevre sağlığından sorumlu personelin vektörlerin ekolojisini, (Larvaları bulunduğu yerler, eriskinlerin durduğu ve kan emdiği yer vb.) bilmesi gerekmektedir.

VEKTÖRLER

- ▶ **Vektörlerle yayılabilir hastalıklar;**
- ▶ A)Sineklerle: Sıtma,Filariyazis, Dang
- ▶ B)Bitlerle : Epidemik Tifüs, Siper atesi
- ▶ C)Pirelerle.:Veba, Endemik Tifüs
- ▶ D)Kenelerle: Lyme hastalığı, Tularemi
- ▶ E)Mitelerle:Uyuz, Çalılık Tifüsü, Riketsiyal Çiçek.
- ▶ F)Tahtakurularıyla: Chaga's hastalığı
- ▶ G)Kemiricilerle : Fare ısırığı hastalığı, Leptospira, Salmonella.

ÇEVRENİN SAĞLIK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

1. Kalp Damar Hastalıkları

2. Kanser

- ▶ Erkeklerde akciğer kanseri,kadınlarda meme kanseri, kanser ölümlerinin en yaygın nedenidir.
- ▶ Yaşam tarzı(sigara gibi)
- ▶ Genetik yatkınlık
- ▶ Hormonal etkenler

3. Solunum Sistemi Hastalıkları

- ▶ Kronik solunum yolu hastalıkları (bronşit, amfizem ve astım)
- ▶ Esas risk etmeni tütün ürünleridir.
- ▶ İçerde (maytlar, mantar sporları) ve dışarda (egzos gazları gibi) hava kirliliğine maruz kalma
- ▶ Mesleki olarak tozlara maruz kalmak

5. Sinir Sistemi Ve Zihinsel Bozukluklar

- ▶ Tüm ölüm nedenlerinin %23'ünü, yaralanma ve zehirlenmeler, %1,5'unu ise mental bozukluklar, depresyon, sıkıntı, saldırgan davranış, alkol bağımlılığı ve intiharlar oluşturmaktadır
- ▶ Kimyasal maddeler (kurşun..)
- ▶ Atıklar → çocuklarda zihinsel gelişimi yavaşlatmaktadır.
- ▶ Gürültü

6.Hematolojik Etkiler

- ▶ Bebeklerde zehirlenmeye bağlı aneminin (methemoglobinemi) olması içme suyunda 100mg/l'yi geçen miktarda nitrat bulunması ile ilişkili olabilir (DSÖ tüzüğünde 50 mg/l)
- ▶ Değişik düzeylerde karbonmonoksite maruz kalma, kanın oksijen taşıma kapasitesinde benzer bozukluklar yapabilir.

7. Kas ve İskelet Bozuklukları

- ▶ **Fiziksel aşırı yük ve zorlanmanın yanı sıra, iş yerinde uygunsuz ergonomik koşullar varsa bunun sonucunda da görülebilir.**

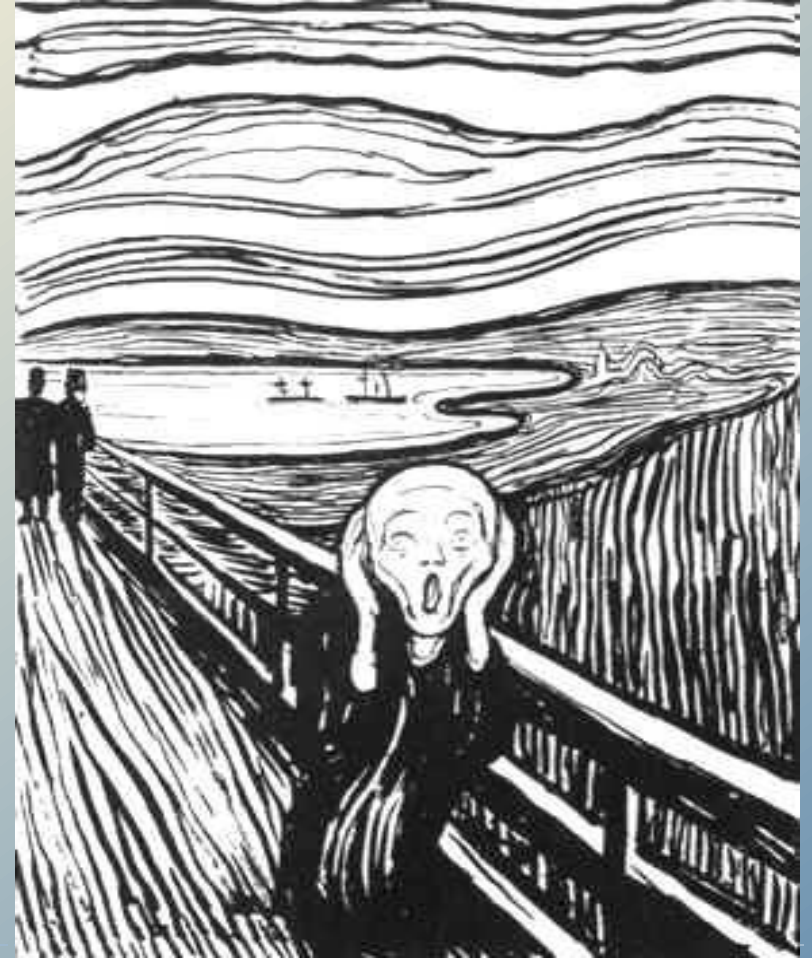
8. Anomalili Doğumlara ve Üremeye Etkileri

- ▶ **Gebelik öncesi ya da sonrasında çevresel bulaşmalara maruz kalma kısırlığa, spontan düşüklere, düşük kilolu bebek doğumlarına, anomalili bebek doğumlarına, ilerde çocukların yapısal ya da işlevsel bozukluklarına neden olabilir.**

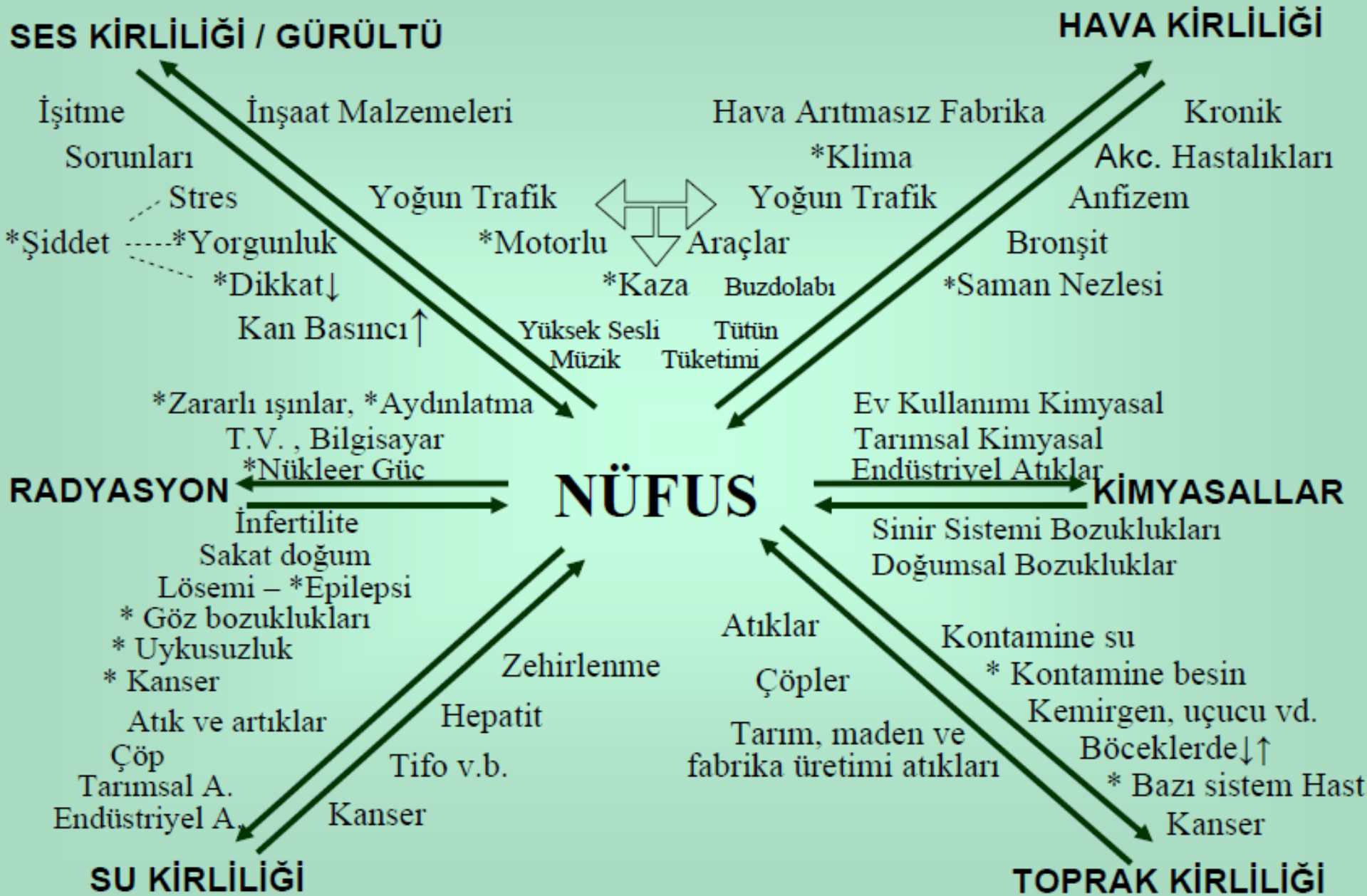
9. Huzurlu olma

- ▶ Atıklar ve çöpler
- ▶ Sağlık açısından tehlike oluşturduğunun algılanması endişeyi artırarak mutlu olmayı engelleyebilir.
- ▶ Yaşam koşulları, konutsuzluk
- ▶ Fiziksel egzersiz
- ▶ Gürültü

Tablo 1: Çevresel Risk Faktörleri ve İlişkili Hastalıklar

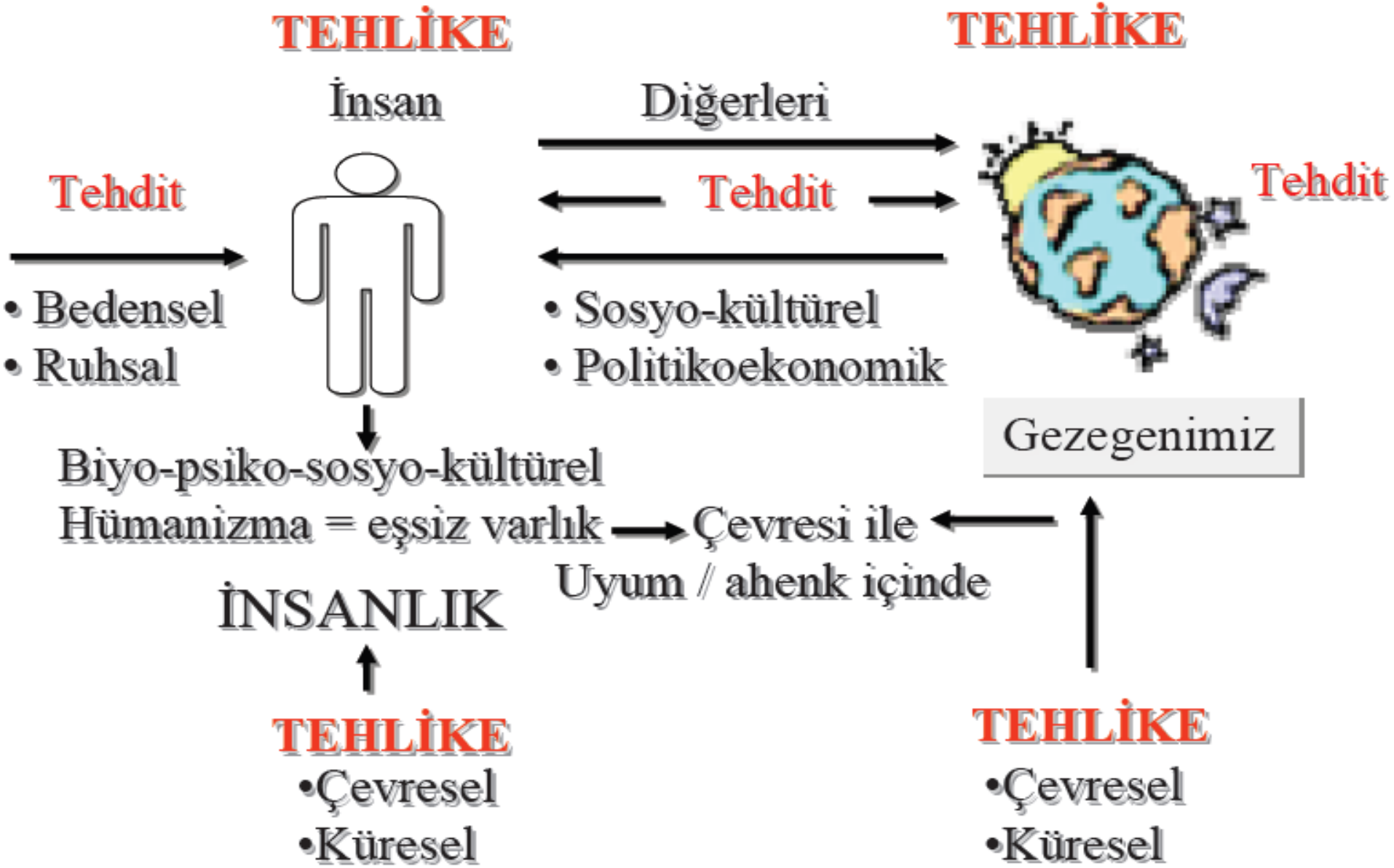
Risk faktörleri	İlgili hastalıklar
Dış ortam hava kirliliği	Solunum sistemi infeksiyonları, kalp-damar hastalıkları, akciğer kanseri
Petrol ürünleri	kullanıma bağlı iç ortam hava kirliliği Kronik obstrüktif akciğer hastalığı, alt solunum yolu infeksiyonları, akciğer kanseri
Kurşun	İlımlı mental retardasyon, kalp damar hastalıkları
Su, sanitasyon, hijyen	İshaller, trahom, parazit enfeksiyonları ve çeşitli kimyasallara bağlı hastalıklar
İklim değişimi	İshaller, sıtma, olağan dışı olaylara bağlı sağlık sorunları, protein enerji malnütrisyonu
Bazı iş sağlığı risk faktörleri	
Kaza riskleri.....	Olağan dışı durumlara bağlı kazalar
Gürültü.....	Duyma kaybı
Karsinojenler.....	Kanserler
Hava partikülleri.....	Astım, KOAH
Ergonomik risk faktörleri...	Bel ağrısı

Dossey BM, Keegan L et al (1995). Holistic Nursing. A Hand Book for Practice. Sf. 294'ten alınarak (*) işaretli ile uyarılma yapılmıştır.

Çevresel Risklerin Tür Ve Boyutları...

ŞEKİL.1. İnsan ve Çevresi Arasında Bozulan Uyum

Çevresel Risklerin Tür Ve Boyutları

1. **DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü), BMÇP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı, UNEP) ve DB (Dünya Bankası) verilerine göre, dünyadaki *hastalık yükünün* % 40'1 çevresel kökenlidir. **Kanserlerin % 80'i çevresel etmenlere bağlıdır.****

BÖLGELERE GÖRE ERKEK VE KADINLARDA KANSER TÜRLERİ

Sağlık Bakanı'nın verdiği bilgiye göre, bölgeler itibarıyla erkeklerde ve kadınlarda en sık görülen ilk üç kanser türü sırasıyla şöyle:

2. Her yıl 5 milyon çocuk, içinde yaşadıkları ve oynadıkları çevreden kaynaklanan hastalık ve koşullardan ölmektedir. Her yıl 5 yaş altında 2 milyon dolayında çocuk akut solunum yolu enfeksiyonlarından (ASYE) ölmektedir.

3. ASYE, çocukların en büyük ölüm nedenidir. Bu enfeksiyonlar, örn. kapalı ortam hava kirliliği gibi çevresel zararlı etmenlerce ağırlaştırılmaktadır.

En çok karşılaşılan çocuk ölüm nedenleri arasında 2. sırayı ishaller almaktadır ki, gelişmekte olan ülkelerde, yılda 1.3 milyona varan 5 yaş altı çocuk ölümlerinin % 12'sinden sorumlu olduğu kestirilmektedir.

Çevresel Risklerin Tür Ve Boyutları

4.Ozon katmanının delinmesi

5.Küresel ısınma: FAO, küresel ısınmanın çok sayıda ülkede gıda üretimini azaltabileceği ve dünyadaki açlığı oldukça artıracacağını bildirdi. (26 Mayıs 2005,AA)

6.Nüfusun hızlı artışı ve dengesiz dağılımı

7.Temiz su kaynaklarının azalması

8.Toprak erozyonu

9.Asit yağmurları

10,Nükleer atıklar ve kirlenme

11.Zehirli kimyasal madde atıkları

12.Biyçeşitlilikte azalma

13.Ekolojik gerileme + Terör (Biyolojik, kimyasal..)

KÜRESEL ISINMA

Son yıllarda sıkça adını duyduğumuz küresel ısınma insan bazlı en büyük sorunların başında geliyor. Kutuplardaki buz oranlarının düşmesi, su taşkınları ve seller bunu en göz önündeki belirtileri. Harvard Üniversitesi araştırmacılarından Paul Epstein'in teorisine göre; iklimin bozulması değişik türlerdeki parazitlerin doğmasına ve üremesine, bu yolla da tropik hastalıkların yayılmasının hızlanmasına neden olacak.

Ülkemizde 40 yılda “3 Van Gölü” kurudu

Eşmekaya 2006

Ülkemizde 40 yılda “3 Van Gölü” kurudu !

Hotamış 1971

Hotamış 2006

Çevre Sağlığında Hemşirenin Görev ve Sorumlulukları

KURAMCI HEMŐİRELER...

- ▶ **M.Rogers**;çevreyi **ENERJİ ALANI** olarak tanımlar(1970)
- ▶ **İ. King** için ÇEVRE **Açık Sistem** anlamındadır.(1971)
- ▶ **B. Neuman** benzer anlamda stresörleri kurama dahil eder.(1972)
- ▶ **Sister C. Roy**;iç –dış etmenlerle senfonik bir ilişkinin kurulduğu **UYUM SİSTEMİ** olarak tanımlar.(1979)
- ▶ **D. Orem** Öz-Bakım kuramında **Bire** , **ÇEVRE**den kaynaklandığını söyler.(1980)

Hemşirenin Değişen Roller

Günümüzde sosyal ve ekonomik koşullar ve sağlık bakımındaki değişiklikler bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak hemşirenin fonksiyonları değişmiş ve değişmeye devam edecektir!!!

RİSK DEĞERLENDİRMESİ!!!

Çevresel bir tehlikenin ortaya çıkardığı tehdidin derecesi ve çeşidinin tahminidir.

3 UNSURDAN OLUŞUR

- Tehlikenin Tesbiti,
 - Risk Tahmini
- Sosyal Açıdan Değerlendirme

Hemşirenin Sağlık Bakımındaki Temel Rollerini

- ✓ 1-Uygulayıcı Rolü
- ✓ 2-Yönetici Rolü
- ✓ 3-Eğitici –Danışmanlık Rolü
- ✓ 4-Araştırmacı Rolü
- ✓ 5-Profesyonel Rolü

Çevre Sağlığında Hemşirenin Görev Ve Sorumlulukları

- ▶ **Sektörler arası ilişki kurmak**
- ▶ **Toplumun örgütlenmesinde görev alır**
- ▶ **Sınırlı su kaynakları, atık yönetimi vb. konularda toplumu bilgilendirir**
- ▶ **Çevrenin etken olduğu doğrudan ya da dolaylı hastalıkları saptar,değerlendirir, ilgili kurumlara haber verir.**

Biyofiziksel çevre

RİSK FAKTÖRLERİ

-Hava Kirliliği

-Mikroorganizmalar

-Radyasyon

- ▶ **HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI**
- ▶ **Gürültü güvenli çevre sağlama ve sürdürme**
- ▶ **Bulaşıcı ve salgın hastalıkların kontrolünü sağlama, korunma yöntemlerini öğretme**
- ▶ **Birey-çevre uyumunu sağlama**
- ▶ **Hastalık riski yaratan çevresel faktörler hakkında toplumu bilinçlendirme**

Sosyal Çevre

RİSK FAKTÖRLERİ

- ✓ Üyesi bulunan grubun sağlığa bakış açısı
- ✓ Sosyal yalıtım
- ✓ Evliliğe ilişkin sorunlar
- ✓ Yaşam biçim

HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

- ✓ Sosyal ilişkileri değerlendirme
- ✓ Birey/toplumun yanlış sağlık anlayışını ve uygulamalarını değiştirme
- ✓ Sağlık için risk yaratan sosyal yaşam tarzının değiştirilmesi için bireye yardım etme
- ✓ Evlilik ilişkilerini ve ebeveyn-çocuk ilişkilerini geliştirme

Kültürel Çevre

RİSK FAKTÖRLERİ

✓ Toplumun değerleri ve yanlış sağlık inançları

✓ İnanç sistemi

✓ Geçmiş-bugün çatışması

HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

Birey/ toplumun yanlış sağlık inançları ve uygulamalarının farkına varmasını sağlama

Gelişen mesleki uygulamaları, birey/toplumun inanç sistemi açısından tekrara değerlendirme ve uygulama

Çevresel risk faktörü	Çevre sağlığı hedefi	Özgül eylem	İzleme ölçütü
Su kirliliği ve yetersizliği	Çocukların yeterli ve sağlıklı suya ulaşması	-Çocukların yararlandığı su kaynaklarının sistemli, düzenli olarak izlenmesi.	Periyodik bakteriyolojik izleme yapılan yerleşim yeri sayısı. Suları periyodik olarak izlenen okul kreş ve ana okullarının oranı. Konut, okul, kreş ve ana okullarında su tesisatlarında bakteriyolojik kirlilik araştırma ve izleme sonuçları.

GÜZELLİKLERLE ÇEVRELENMEK

DENEYİMLERİNİZİ DEĞİŞTİRİR...

Florance Nightingale

KAYNAKLAR

1. ÇEPEL, N., “Ekolojik Sorunlar ve Çözümleri”.TÜBİTAK Popular Bilim Kitapları 180.Aydoğdu M Matbaası,Ankara, 2003
2. VELİOĞLU P .,Hemşirelikte Kavram Ve Kuramlar.Alaş Opset Matbaası, İstanbul .1999
3. Prof. Dr.Ahmet SALTİK ders notları
4. Çevre Bakanlığı. Çevre Notlan.Ankara,Mart, 1998
5. Prof. Dr.Ayfer TEZEL ders notları
6. TÜRKEŞ, M., İklim Değişiklikleri ve Ekosistemler Üzerindeki Olası Etkileri, “TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, 321,Ankara, 1996
7. ERCİ, B” halk sağlığı hemşireliği “Göktuğ Basın Yayın Matbaası,Amasya 2014